

Čl. 7

Datum vzniku, změny stupně nebo zániku invalidity

- 1) Datum vzniku invalidity je nedílnou součástí posouzení zdravotního stavu, pracovní schopnosti a invalidity podle ZDP a vyhláška o posuzování invalidity. Stanovení data vzniku invalidity má zásadní význam pro nárok pojištěnce na invalidní důchod a jeho výši. Dávková skutečnost však nemůže být pro stanovení data vzniku invalidity rozhodující; tou je prokázání DNZS s poklesem pracovní schopnosti dosahujícím úrovně invalidity. Datum vzniku invalidity se stanovuje při každé zjišťovací prohlídce, kdy je uznána invalidita. Při KLP a při žádosti o změnu výše invalidního důchodu se stanovuje datum změny stupně nebo datum zániku invalidity.
 - 2) Podkladem pro stanovení data vzniku invalidity obecně je prokázání dne vzniku zákonem stanovených podmínek pro uznání invalidity, tj. kdy DNZS a jeho důsledky na pracovní schopnost dosáhly úrovně invalidity. Lékař LPS je povinen stanovit datum vzniku invalidity v souladu s objektivně zjištěnými důkazními prostředky o poklesu pracovní schopnosti.
 - 3) V případě řízení o žádosti o invalidní důchod se datum vzniku invalidity může určit dnem, od kterého **má být dle požadavku pojištěnce** invalidní důchod přiznán, pokud je invalidita k tomuto datu, které pojištěnec považuje za rozhodné ve své důchodové věci, objektivně prokazatelná.
 - 4) **Vznik invalidity** se stanovuje na podkladě důkazních prostředků. **Datum vzniku invalidity** je možné stanovit například:
 - a) dnem spadajícím do hospitalizace v případech, kdy průběh hospitalizace zcela jednoznačně prokáže, že již k tomuto datu šlo o trvalé těžké funkční postižení, které nešlo léčbou zlepšit. Může se jednat o den vydání odborného lékařského nálezu svědčícího o posudkově rozhodném rozsahu a tíži důsledků zdravotního postižení na pracovní schopnost;
 - b) dnem vydání posudku o ztrátě zdravotní způsobilosti k práci, dnem převedení pojištěnce na jinou práci nebo zkrácení pracovního úvazku ze zdravotních důvodů, dnem ukončení/přerušování výdělečné činnosti ze zdravotních důvodů;
 - c) dnem přerušování nebo předčasného ukončení přípravy pro pracovní uplatnění ze zdravotních důvodů;
 - d) dnem, kdy se prokáží posudkově významné skutečnosti, které ve vzájemné souvislosti svědčí o dopadu na schopnost soustavně pracovat/poklesu pracovní schopnosti do úrovně invalidity a tyto skutečnosti jsou v souladu s poznatky lékařské vědy o dynamice vývoje a průběhu konkrétního zdravotního postižení a objektivními zjištěními odborného lékaře;
 - e) dnem jednání na oddělení LPS OSSZ/ČSSZ, pokud rozhodné skutečnosti pro uznání invalidity jsou zjištěny až dnem jednání, například na podkladě vlastního vyšetření lékařem LPS.
- Poznámka: tzn., že datum vzniku invalidity nemusí být podloženo jen odborným lékařským nálezem, ale i jiným spolehlivým údajem, např. údajem o převedení na jinou, ze zdravotního hlediska vhodnou práci, zkrácením pracovního úvazku ze zdravotních důvodů pojištěnce, změnou zaměstnání, ukončením zaměstnání nebo soustavné přípravy pro pracovní uplatnění ze zdravotních důvodů pojištěnce.*
- 5) Datum vzniku invalidity musí lékař LPS v posudkovém zhodnocení řádně zdůvodnit, tj. uvést posudkově rozhodné skutečnosti, které ho vedly ke stanovení konkrétního data vzniku invalidity.

- 6) Pro stanovení data změny stupně invalidity při kontrolní lékařské prohlídce mohou být rozhodné lékařské nálezy, dokládající posudkově významnou změnu zdravotního stavu (zlepšení nebo zhoršení), ale také údaje, vztahující se k práci a soustavné přípravě pro pracovní uplatnění. Datum zvýšení stupně invalidity se řídí pravidly dle odstavce 4.
- 7) Při snížení stupně invalidity (zániku invalidity) se z praktických důvodů datum změny (zániku) stanovuje dnem jednání. Dosavadní dávka důchodového pojištění se totiž vyplácí až do data uvedeného v rozhodnutí ČSSZ o snížení její výše nebo o jejím odnětí.
- 8) Datum snížení stupně invalidity nebo zániku invalidity lze stanovit zpětně pouze výjimečně, pokud tomu nebrání dávkové skutečnosti. Tj. lze je stanovit zpětně např. v řízení o uvolnění výplaty zastavené dávky invalidního důchodu, pokud posudkově rozhodné skutečnosti svědčí pro snížení stupně či zánik invalidity v období od zastavení výplaty dávky do data posouzení. Zpětně lze stanovit snížení stupně invalidity nebo její zánik také v případě, kdy se prokáže záměrné uvedení lékaře LPS v omyl, např. předložením falšované zdravotnické dokumentace.
- 9) Datum vzniku invalidity podle § 42 odst. 1 ZDP při zjištění **IT, která vznikla před dosažením 18 let věku a tato osoba nebyla účastna pojištění po potřebnou dobu (tzv. „invalidita z mládí“)**, lze určit obecně **„před 18. rokem věku a nebyl/a účasten/a důchodového pojištění“**. Obvykle se jedná o zdravotní postižení vzniklá brzy po narození nebo v raném dětském věku (např. těžké vrozené vady, perinatální poškození, následky po těžkých úrazech v dětském věku apod.), kdy mladistvý pro zvlášť závažné zdravotní postižení nemohl být vůbec účasten pojištění, a to ani náhradního. Míra poklesu pracovní schopnosti v procentech se v tomto případě nestanovuje a využití zachovalé pracovní schopnosti včetně schopnosti výdělečné činnosti za zcela mimořádných podmínek se neposuzuje.
- 10) Datum vzniku invalidity při zjištění **invalidity všech stupňů po vzniku účasti na pojištění je nutno i u osob mladších 18 let** vždy stanovit konkrétním datem (posudkově rozhodnou skutečností), přičemž invaliditu je nutno posuzovat podle § 39 odst. 2 ZDP (**tzv. „invalidita mladých“**). Děti do ukončení povinné školní docházky nedisponují pracovní schopností. Při posuzování invalidity nelze tedy v žádném případě stanovit datum vzniku invalidity před ukončením povinné školní docházky. Invalidita mladých vznikne až po ukončení povinné školní docházky (zpravidla mezi 15. a 18. rokem věku, maximálně 26. rokem věku) během soustavné přípravy pro pracovní uplatnění, tj. v době, kdy již existuje měřitelná úroveň pracovní schopnosti. Pracovní schopnost osob uvedeného věku je realizována formou vzdělávání na střední škole, vysoké škole, vyšší odborné škole, formou vzdělávání v učebním oboru, na praktické škole nebo nástupem do zaměstnání. Soustavná příprava pro pracovní uplatnění se považuje v souladu se ZDP za dobu pojištění, pokud je vzdělávací zařízení zařazeno do seznamu MŠMT vzdělávacích zařízení vedeného pro účely důchodového pojištění. V takových případech se invalidita posuzuje dle § 39 ZDP, stanovuje se míra poklesu pracovní schopnosti v procentech a posuzuje se také využití zachovalé pracovní schopnosti včetně schopnosti výdělečné činnosti za zcela mimořádných podmínek.
- 11) V případech, kdy zdravotní postižení vzniklo v útlém věku a mladistvý po skončení povinné školní docházky nastoupil do zaměstnání nebo na střední školu (tj. vznikla mu účast na pojištění), **lze stanovit datum vzniku již od druhého dne účasti na pojištění**. Tento názor je zastáván vzhledem k disproporcím, k jakým doposud docházelo při posuzování této skupiny zdravotně postižených.
- 12) Datum vzniku invalidity se podle odstavce 11 se stanoví jednotně dávkovým údajem, např. dnem 2. září po nástupu na střední školu, popř. druhým dnem po nástupu do zaměstnání nebo druhým dnem po zaevidování na ÚP ČR. Tím je splněna podmínka existence jednoho dne důchodového

pojištění, nutná pro vznik nároku na invalidní důchod. V praxi se jedná např. o neslyšící mladistvé, u nichž se jedná o vrozenou poruchu, nebo o klienty s mozkovou obrnou vzniklou v důsledku perinatálního poškození, kteří navštěvují školu s asistencí, duševní poruchy vzniklé v pubertě či dětství apod.

Čl. 8

Postup při stanovování data vzniku invalidity do minulosti

- 1) Stanovením data vzniku invalidity do minulosti se rozumí datování více než jeden rok před podáním žádosti. Žadatel o invalidní důchod nebo jeho zástupce má i nyní možnost požádat o stanovení konkrétního data vzniku invalidity; v praxi je však takový postup málo využíván.
- 2) Požaduje-li pojištěnec **zpětné zhodnocení zdravotního stavu** vzhledem k jeho možné invaliditě, je nutno se v posudku vypořádat s celým rozhodným obdobím **od data pojištěncem požadovaného přiznání invalidního důchodu do dne posouzení** zdravotního stavu.
- 3) Z hlediska LPS je v některých případech obtížné stanovit datum vzniku invalidity do minulosti v situaci, kdy zpravidla chybí informace:
 - a) z oblasti vývoje zdravotního stavu, poskytování zdravotních služeb, o poskytovatelích zdravotních služeb na určité období života;
 - b) ve zdravotnické dokumentaci;
 - c) o přípravě pro pracovní uplatnění, o pracovním začlenění, průběhu zaměstnání.
- 4) Při zjišťování zdravotního stavu do minulosti je nutné vyvinout maximální úsilí o kompletaci zdravotnické dokumentace, doplnění lékařských zpráv a nálezů vydaných různými poskytovateli zdravotních služeb, zabývat se údaji z osobní, sociální a pracovní anamnézy. Lze využít i sociální šetření, pokud bylo provedeno v souvislosti s řízením o nároku na příspěvek na péči. Pozornost je třeba věnovat také dokumentaci nezdravotní povahy, pokud existuje, a pojištěnec nebo jeho zástupce ji LPS předloží; může jít například o zprávu/hodnocení školského/vzdělávacího zařízení, speciálně pedagogického centra nebo pedagogicko-psychologické poradny, rozsudek soudu, zprávu policie.
- 5) Za účelem zjištění skutkového stavu je vhodné přizvat posuzovanou osobu, popř. jejího zástupce, k jednání LPS a projednat chybějící informace a došetřit stav věci.
- 6) Při jednání LPS s posuzovaným pojištěncem je potřebné zaměřit se na:
 - a) doplnění údajů z oblasti osobní, rodinné, pracovní a sociální anamnézy;
 - b) upřesnění chybějících údajů o zdravotním stavu, ošetřujících lékařích, hospitalizacích a jejich následné dožádání u jednotlivých poskytovatelů zdravotních služeb, vyžádání zdravotnické dokumentace praktického lékaře, praktického lékaře pro děti a dorost, odborného lékaře, zprávy z hospitalizace (např. v psychiatrické léčebně/psychiatrické nemocnici), o ošetřeních lékařskou službou první pomoci, rychlou zdravotnickou službou, o pobytu ve stacionáři;
 - c) identifikaci období, kdy se objevily první známky poruchy nebo nemoci, zda a jak se měnily v čase, zda vedly k dočasným pracovním neschopnostem, jak častým nebo jak dlouhým;

- d) informace o přípravě pro pracovní uplatnění nebo o pracovním začlenění, průběhu zaměstnání (např. přerušení nebo předčasné ukončení přípravy pro pracovní uplatnění, u mladistvého nedokončení studia nebo učebního oboru, časté střídání zaměstnání, výpovědi z pracovního poměru, krátkodobé brigády, profesní degradace, období bez zaměstnání a bez evidence uchazečství o zaměstnání; pokud pracovní anamnéza a profesní dotazník vykazují nejasná, slepá místa a období);
 - e) rizikové skutečnosti z rodinné a sociální anamnézy s možným dopadem na kvalitu života a pracovní schopnost (např. rozpad rodiny, bezdomovectví, život v sektě, požívání alkoholu a návykových látek, toulání, vyhýbání se práci, trestná činnost, prostituce);
 - f) zjištění, jaký dopad a kdy mělo zdravotní postižení na pracovní kariéru a pracovní začlenění (např. časté nebo déle trvající DPN, přerušení či ukončení studia/zaměstnání, kariérní „propad“, dequalifikace, nezaměstnanost).
- 7) K upřesnění průběhu pracovního začlenění si posuzující lékař může vyžádat informaci o evidovaných dobách důchodového pojištění na oddělení DP OSSZ, které mu mohou poskytnout rámcovou informaci nejen o době pojištění/zaměstnání/výdělečné činnosti, ale také o vyloučených dnech (například z důvodu dočasné pracovní neschopnosti) nebo dobách bez pojištění. To mu umožní zacílit zjišťování zdravotního stavu a jiných posudkově rozhodných skutečností na určité období do minulosti.
- 8) Lékař LPS musí všechny získané informace včetně údajů z osobní, pracovní a sociální anamnézy posudkově vyhodnotit individuálně i ve vzájemných souvislostech, sledovat časový průběh vývoje zdravotního stavu a pracovní schopnosti, kdy nemoc/porucha/zdravotní postižení dosáhlo takového rozsahu a tíže, že začalo působit závažné problémy v sociálním a pracovním životě pojištěnce (tj. období možného vzniku IP nebo ID, případně ČI), a zda, a kdy již dosáhla nemoc/porucha/zdravotní postižení takového rozsahu a stupně („krizového stupně“ nebo úrovně poruchy těžké nebo úplné), že pojištěnec nebyl schopen již soustavně pracovat/vykonávat soustavnou výdělečnou činnost (doba možného vzniku IT, popřípadě PI).
- 9) Lékař LPS hodnotí všechny získané údaje individuálně i ve vzájemných souvislostech, ale vždy v souvislosti se zdravotním stavem a pracovní schopností.
- 10) V případě, kdy na určité období života pojištěnce do minulosti neexistuje žádná zdravotnická dokumentace a oddělení LPS OSSZ nebo oddělení LPS ČSSZ se nepodařilo zjistit jiné posudkově validní skutečnosti, které by svědčily o DNZS s dopadem na schopnost pracovat, datum vzniku invalidity se stanoví první spolehlivě prokazatelnou posudkově rozhodnou skutečností. Pokud nelze datum vzniku invalidity stanovit alespoň s vysokou pravděpodobností, např. vznikla-li invalidita postupně, je třeba tuto skutečnost v posudku blíže zdůvodnit a uvést den, kdy již byla její existence nepochybná.
- 11) Pokud datum vzniku invalidity bylo na základě posudkově rozhodných skutečností stanoveno do minulosti, která zasahuje do předchozích právních úprav, pak lékař LPS musí posuzovat DNZS a hodnotit invaliditu podle kritérií předchozích právních úprav. Rovněž výroky a jejich odůvodnění musí být upraveny podle předchozích právních úprav.